

վրաց. Բոյբո-բոյի Իսպիրա գետին վրայ Brosset Description 126—127, Ինքիճ. Նոր Հայ. 95, 401, այժմ՝ Բայբուրդ ձորոն գետին վրայ. հայ. քերթ բառով բարդուած:

ԲԱՐԻՒՆՈՎԻՍ Թ. 77. գ. Վասպուրականի տնն վերն էջ 214. հոփո բառով բարդուած:

ԲԱՐԴՈՒՅԵՆՆԵՐ տեղի Թ. 120 Կուսական գ.ին մէջ Օրբել. 271, ԱՍ. 287. Բարդու- (Բարդու-սովորաբար — «գէշ, եւ») + Բառ տնն վերն էջ 278:

ԲԱՐԿՈՒՆԱՅՏ տեղի Թ. 117 Բաղդ գ.ին մէջ, բերդ Օրբել. 1, 52. -Լուրէ «ուրախութիւն», էջ 282? Կիպերտ Բարկուշտ մ'ալ կը նշանակէ Կուրի արեւելակողմէ Շիրուանի մէջ:

(Հարաւայտիւն)

Հ. ՆՈՒՐԱՄԱՆ

Մ Յ Ա Ե Ի Մ Յ Ա Ե

Ժ Ա Ղ Կ Է Փ Ո Ւ Ն Ձ

1. «Վարդապետ, բառին մասին — Պրոֆ. Հիւրշմանն: — 2. «Ի զօրութիւն ընտանեցեան»: — 3. St. Expeditus.

1. «Վարդապետ» բառին մասին — Պրոֆ. Հիւրշմանն: «Լոյս», շարաթարգմանութիւն մէջ քանի մ'անգամ գործեցաւ Վարդապետ բառին ստուգաբանութեան նկատմամբ — այլեւսլս անհատներէ: Ամենեւ վերջը (Թ. 14) գրեց Պր. ոմն Ներսիսեան՝ «այսպէս տառն», մեծ ինքնատառութեամբ, վերի բերելով թէ Վարդապետ բառը փոխառութիւն է արաբ. Եւրոպական լեզուներէն: Մեզի համար շատ պարզ ու մեկնի էր թէ Մարտիոյ Վարդապետին հետ ու ժամանակն առաջնութիւն եւ գոյութիւն ունեցող բառ մը՝ չէ եւ չիք հետ որ արաբերէնէ փոխառութիւն ըլլայ: Տեղի այն պատճառով՝ որով ժամանակին աղմկայայտ — փշիւ բառին մասին գիտել արուեստաւ — ի հակառակէն: Այսու հանդերձ հետաքրքրական ու հրահանգիչ էր հարցմամբ լսել Պրոֆ. Հիւրշմանի հեղինակաւոր վերջին խօսքն եւս: Մեծամեծ չարագոյտ համեցաւ 2 Թուորի թուակիր նամակով մը պատասխանել մեզի սապէս: «Փորձեցի Ձեր հարցման պատասխանել, բայց նամակս այնչափ մասնագիտական եղաւ որ վախճայ թէ չհասկնայիմ, ի մասնաւորի Պր. Ներսիսեանէ: որ լեզուագիտական իրաց ոչ առիթներով ունի եւ ոչ ալ գաղափար. այս պատճառաւ գրածս պատճառի, ու կը բաւականաւոր միայն այսչափ ըսելով թէ անհիմն է «Վարդապետ» բառին հաւասար գինը արաբ. Վարդ. Եւրոպական արաբական բառ մ'ըլլայ՝ չի կրնար Վարդապետ բառին մէջ թաղանթիլ. վասն զի Վարդ եւ ոչ իսկ միակ արաբական բառ մը փոխառած են Եւրոպական լեզուներէ: Վարդապետ բառն արդէն գոյութիւն ունի: Վարդ հայերէն է. գարուն Արարացեաց հետ շփման ու յարաբերութեան մէջ

մտան եւ հազիւ է. գարնէ վերջն արաբական բառեր փոխ առին: Վարդեր Եւրոպական մէջ այնպիսի օտար բառեր ունեին, որոնք պարսկերէնէ կամ ասորերէնէ եւ կամ յունարէնէ փոխ առնուած էին: Ցարակոյս չկայ թէ այս օրս արաբ. Վարդ լեզուներէն գոյութիւն ունի, բայց թուրք ու պարսկ լեզուներն այս արաբ. բառը հազիւ նորագոյն ժամանակներս ընդունեցան, այսինքն՝ Արարացեաց զէպ ի Հայաստան, Պարսկաստան եւ Ասիա ըստ առաջին արշաւանքէն շատ ետքը. ըստ այսմ այն բառը է. գարնէ յառաջ գոյութիւն չունի: Եթէ Պր. Ներսիսեան ուզէ հաստատել որ հայ. Վարդ արաբ. Վարդ (ارد) բառն է, այն առեւ պետք է միանգամայն ապացուցենք որ Սասանեանց ժամանակը՝ Վարդ պարսկերէն բառ մը կար՝ որ Վարդ Եւրոպական լեզուներէն փոխ առած էին Պարսկերէնէ բեր: Վարդ, իսկ Արարացեաց՝ իր Վարդ. Բաց աստի՝ այս պարսկային հաւանականագոյն հայերէնէ մէջ «Վարդապետ» լեզուով զարու էր: — Մեկ խօսքով Պր. Ներսիսեան ուզիլն է սխալ իրարու կը խառնէ եւ բարդութիւն ծուռ հետեւութիւններ կը հանէ:

2. «Ի զօրութիւն ընտանեցեան»: Շիրուան. Գալուստ Սարկ. 8. Միջոյններ կը խնդրէ խմբագրութեան «հարցով ի գիտութիւն ընտանեցեան, որ Արարացեաց իտալականագիտի Արեւելեան վկայքն արդէն տարիներ յառաջ ապագրուած վերջացած է: Միւսը է ինք մը երկու տեղեկութիւն առեւտրէն ձեռագործի մասին եւ մի կարճ յառաջարկ. յոյս ունեմ այլ եւս շատ չտեսնեմք: Ձեռագործ արտաքին ու ներքին արգելաւորել հանրամարտի մեծապէս նպաստեցին այս գործի աշխատուն: Նոյն վեճակին երեքու կողմէ եւ Ազգաբնակչոսի նոր հրատարակութիւնը, որի կէտքն աւելին արդէն պարզած է — ձեռագործական բազմութիւն ընթերցողներով:

3. St. Expeditus. Չարմախի տառաւոր մարտիրոս մը՝ որ ըստ առաջագոյն հայ մ'ալ ըլլալուն է կամ ուրիշ ընկերաց հետ ի Գործ Հայս վկայած, վերջերս առանձին ընտանեցեանց եւ նաեւ վեճմանք չիւր եղաւ: Իտալական հոգի վրայ ջերմեանդութեան արարակոյսն ձեռնարկ առաւ արկայ ըլլալով՝ եկեղեցական վարդապետներ ստիպուած էր միջամտել: Ասկէ՝ գիտեց վեճերը: Գաղափարէ եկեղեցաւոր թերթի մը դիտողութեանց առթիւ («Civiltà catolica», 1905, Դեկտ. 2: Intorno al culto di S. Expedito martire. Nota.) գեղեցիկ պատասխան-ընտելութիւն մը կը հրատարակէ Բոլանդիանը, որ միանգամայն կը լուսաւորէ գոնէ շարժով մը՝ այս հայ հոգեւորական մարտիրոսին ինքեղը: (H. D., Saint Expedit et le Martyrologe Hieronymien, ի թերթին Analecta Bollandiana, XXV, fasc. I, 1906, p. 90—98.) Չենք կրնար, եւ հարկ ալ չկայ, ընտանեցեան առեւ մարտմահանութիւնը հոս ներկայացնել: Բայց զիջաւոր արգելներէն հետեւեալներն են: Expeditus որչափ տեղ ալ յիշատակուած ըլլայ՝ միշտ մէկ հիմնական աղբիւր ունի, Հերոսիման Մարտիրոսը, որմէ քաղած ու կրկնած են բոլոր միանեցը: Արդ այս Հերոս-